

IN V NEDELJSKO JUTRO SO POTRKAVALI ZVONOVİ

Boris Paš

Ulila se je ploha in pridrli so nalivi in pri-
vršali so vetrovi ter se zagnali v ono hišo: in
ni padla; zakaj imela je temelj na skali.

(*Ed. so. Mateja* 7. 25—26)

I.

Bilo je nekega sivega, deževnega večera, ko je Agata z obema malčkoma prestopila prag visoke, starinske hiše, ki se je stiskala v starotrški ulici. Nad njeno pokončno, črno dver, ki jo je Agata le s težavo odrinila, se je sklanjal kamnit kip z majhnim balkončkom na plečih. Ta mož, čigar telo se je stapljalo z debelim, težkim zidom, je tiščal kazalec na ustih. Čemu ga je neznani kipar tako upodobil, tega verjetno nihče ne bo izvedel. Ljudje so o tem veliko ugibali in šušljali, eni so pravili, da je stari Mayer dal kiparju odrezati jezik, preden je začel z delom — drugi spet, da kipar tega kamnitega moža sploh ni tako izklesal, da ta kip v začetku ni tiščal kazalca na ustih, ampak da je molil. Šele kasneje, ko se je rodil zlobni Ivan, razuzdanec in prekletstvo te stare rodbine, da je njegov brat Karel dal kip preoblikovati iz simbola pobožnosti v simbol molčanja.

»Tako je mi gresta umit vrat! Mihael, Falk slišita! — Mihael, daj, pridi vsaj ti, bodi priden, no. Dočkej, dočkej, bom že gôspe povedala. Takoj pridi! Voda je že pripravljena, shladila se bo. — Priden, Priden, moj Mihael. No, sleci se, daj srajčko dol. Čakaj — čakaj no, da ti pomagam, saj jo boš raztrgal. — Skloni se, tako, dobro, tako, tako — ti bom zdrgnila to umazanijo dol, čisto črn vrat imaš...«

»Ni res!« se je Mihael zadril in dvignil glavico.

»Boš,« mu je Agata potisnila glavo nazaj nad umivalnik, počofotala z rokami po milnati vodi in mu znova začela drgniti vrat. S stolčka, na katerem je stal umivalnik, je zdaj spet vzela velik, oglat in hrapav kos mila in mu vnovič namilila vrat.

»Pa še kako si umazan,« je v svoji poljsko-nemški slovenščini godrnjala naprej, »jaz pa potem perem srajce...«

»Kaj boš govorila! Nič nisem umazan,« je spet Mihael dvignil glavico, da je poškopil naokrog.

»Celo kuhinjo mi boš zmočil!« mu je Agata kričavo rekla in mu z obema rokama potisnila glavo nazaj. »Ne bodi no tako nestrpen,

počakaj, da ti sperem vrat. — Tako. Kaj ni sijajno? Ha. Še. Počakaj, še nisva končala. Obrni se. Tako. Zdaj še druga stran. No — dobro. Ne dviguj še glave! Vse boš zmočil. Počakaj, da te obrišem. — Kje pa je brisača? O ti moj ljubi bog! Kakšen križ je s temi otroki! — Boš držal glavo dol?« V kotu za omaro, kjer so visele brisače, je eno snela in vmes brundala: »Kje neki pa je tista, saj sem jo pripravila ... Falk!« je nato še zakričala, »Falk, takoj pridi! Mihael je že gotov. Slišiš, Falk, če mi ne prideš ... dočkej, dočkej, bom že gôspe povedala, vse ji bom povedala ...«

»Saj že grem!« je zaklical Falk. Agata je medtem brisala Mihaelu vrat. »Falk! Ali boš že prišel ali ne?« je znova zakričala. »Nu, Mihael, počakaj še malo, saj si še moker.« je zadrževala fantiča, ki se ji je izmikal. »No dobro.« je slednjič rekla, »na, tu imaš pižamo. Zdaj pa spat. — Falk, dočkej, dočkej, ti jih boš pa danes dobil. Zdaj grem pa pote, boš videl.« Godrnjaje pri sebi je za svoje zavaljeno telo in stara leta nenavadno urno stekla po predsobi na hodnik ob vrtu, kjer se je Falk pri dolgi leseni mizi igral z velikimi poslikanimi kockami.

»Tako.« je zmagoslavno rekla, »zdaj bomo pa videli.« Prijela ga je za ramena in potegnila za seboj; Falk se ji je iztrgal in stekel po predsobi, Agata pa za njim. V kuhinji sta se zasoplo lovila: Falk je zdaj pa zdaj predirno zavriskal, ko ga je Agata že skoraj ujela, in ko se ji je le izmuznil, se ji je kričavo veselo zasmejal. »Ti!« je tedaj Agata besno kričala, »ti drek ti, ti prekleti hudič.« in planila za njim. Sem in tja sta se lovila po kuhinji, dokler ni Agata vsa zadihana — komaj je lovila sapo — obstala in besno obljubljala: »Boš videl, vse bom gôspe povedala. Tako jih boš dobil, da boš čisto zelen. Boš prišel ali ne? — No, daj, pridi že.« Ko je slednjič res prišel, ga je z rokami tako po kmečko nekajkrat sunila v hrbet in mu pritajeno govorila v svoji čudoviti mešanici: »Porednež mali, za to jih boš že še dobil, ti hudimana zverca, vse bom povedala gôspe Elzi, nič se ne boj, povedala bom, da te bo zmikastila — zdaj pa daj srajco že dol. Še prosila te bom! No, ali boš že?« Ko je odpel gumbe, mu je na silo čez glavo potegnila srajco, tako da so se rokavi kar zaobrnili. Srajco je vrgla na tla — »Saj jo bom oprala.« je obenem zamrmrala in takoj zatem ukazala: »Zdaj pa, da se mi ne ganeš!« Falk je pokorno upognil drobceni hrbet in sklonil glavo nad umivalnik. Besno, trdo mu je milila vrat. Ko ga je spirala, pa mu je z mokrimi dlanmi šla še čez hrbet navzdol. Falk je odskočil in zavrisknil, Agata pa ga je s kričavim: »Boš?« takoj sunila nazaj in mu vnovič zmočila hrbet. »Ne! Ne!« je tulil Falk, pa ni nič pomagalo. Trdo ga je tiščala z eno roko za vrat, z drugo pa mu je drgnila hrbet. Vmes je zasoplo sikala: »Si boš že

zapomnil, dragec ... To te bom umila!« Falk je cepetal, stresal, se ji izvijal in tulil: »Ne! Ne! Ne!...«

»Kaj ni sijajno?« ga je mirila. »Ha, ha. Zdaj. Še enkrat, še, ha — no daj že mir, saj vendar nič ni. — Počakaj no, takoj te bom obrisala.« Ko ga je mehko sušila z brisačo, se ji je izvil. »Saj ni bilo tako hudo,« mu je rekla. »Kaj da ni bilo!« je izbruhnilo iz Falka. »Mihaela nisi po hrbtu, mene pa si, zato ker me ne maraš, ja, to je, to je...«

»Daj no, daj,« mu je rekla, mu pomagala, da je oblekel jopico od pižame in zavihala gornja predpasnika. Iz žepa zadnjega — tretjega je privlekla kepo sprijetih rdečih bonbonov. Odtrgala je enega in z nerodnimi, razpokanimi prsti, pravzaprav s štirioglatimi, na kratko prirezanimi nohti luščila z njega koščke papirja. Še tu in tam zlep-ljenega s papirjem mu ga je ponudila. Falk je bonbon hlastno pograbil in kar takega vtaknil v usta. »Pljuni tisti papir ven,« mu je rekla. Ko ga je lizal in frcal papirnat krogljice naokrog, ga je z obema rokama prijela za senca, mu nagnila glavo in zamrmrala: »Da vidim, kakšna ušesa imaš.« S kazalcem mu je povrtala po uhlju in vzdiknila: »Kako so umazana, ti pacek, ti!« Falk ji je sunkovito zmaknil glavo in se zadrhl: »Moja že ne, tvoja so, tvoja...«

»Boš ti mali hudiček govoril? Vsak dan si jih umivam, ti...«

»Mihael! Falk! Mihael! Falk! Kosilo! Mihael! Falk! Kosilo! — Kosilo! Kosilo!« je klicala Agata ob na široko odprtih kuhinjskih vratih. Stala je s kuhalnico v desni roki, razkoračena, sijoča v obraz kot pravkar pečena potica. »Mihael! Falk!« je še zadnjič onemoglo kriknila in treskoma zaloputnila kuhinjska vrata. Zašarila je po nizkem opečnatem štedilniku, vzela s police porcelanasto skodelo in nejevoljno mrmraje sama pri sebi vlila vanjo juho. Ko jo je nesla v *fuksloh* (tako so pravili sobi, v kateri je spala in živela Elza, ki pa so v njej tudi kosili in večerjali in se nasploh čez dan največ zadrževali) in ko je torej štorjkljala s svojimi coklami po predsobi, tlakovani z rdečkastimi keramičnimi ploščicami, je spet zakričala na oba dečka. »Kosilo je že na mizi!« se je še zadrila, preden je pritisnila na kljuko.

Vika — vsi so ji tako rekli. Fantiča nista niti enkrat samkrat čula, da bi jo Elza ogovorila z »mama« ali »mati« in tudi sama je nikoli nista drugače klicala kot »Vika«. Saj tudi Elzi nista rekla »stara mati« ali morda celo »babica«! Ne — ti dve ženi sta bili Vika in Elza; za nobene prababice ali stare matere nista vedela. — V tem stanovanju so se vsi klicali po imenih, samo po imenih. —

Vika je bila torej, ki je s sivimi, skoraj belimi lasmi, sčesanimi v skrbno figo kit, oblečena v črn, do vratu zapet, po omarah zaudarjajoč kostim in s sivim pledom okrog koščenih ramen, okorelo visoka in vzravnan sedela v svojem naslonjaču pri mizici ob oknu. Spod očal je strogo premerila Agato. Potiho je rekla v nemščini: »Nikar vendar ne kričite tako.«

»Ko pa nočeta slišati,« ji je Agata odvrnila in trdo postavila skodelo na sredo belo pregrnjene mize. Iz staromodne, mogočne kredence je jemala krožnike in jih razpostavljala po mizi. Ko je na plitve postavila še globoke krožnike za juho, je odracala nazaj v kuhinjo. Zdaj se je Vika trudoma, počasi dvignila, in kot bi splavala senca, oddrsala do svojega sedeža na čelu mize. Sedela je, z dlanmi, položenimi na mizo, in ne da bi se sploh ganila. Ko betežen lovski pes z velikimi, povešenimi uhlji.

Mihael in Falk sta kričavo planila v sobo, sopihala, se smejala in lovila drug drugega.

»Da se mi gresta umit!« jima je rekla Vika. Utihnili sta, se spogledala in odhlačala.

Ko sta se vrnila, sta se postavila pred Viko in ji pokazala dlani. Na njen »zdaj pa sedita« sta pokleknili vsak na svoj stol in počakala, da jima je z zajemalko napolnila krožnike. Juho sta srebala divje, v dolgih, hlastnih požirkih in zraven zvonila z žlicama. Falk je prvi izpraznil krožnik in takoj pričel klicati Agato, naj prinese naprej. Po dveh ali treh »ja, ja — takoj!« se je res prikazala z velikim, škrlatnim pladnjem v rokah. Postavila ga je na mizo ter pričela pobirati globoke krožnike. Pri Mihaelu, ki je z žlico še in še drsal po praznem dnu, je obstala in z iztegnjeno roko potrpežljivo počakala, dokler ni nehal.

»No, vidiš, kako ti je teknilo,« mu je hvaležno-ljubeče, s slabo prikritim ponosom rekla in vzela krožnik.

Ko je Vika obema dečkoma naložila krompir in vsakemu po eno jajce na volovsko oko, je Falk namrščil čelo in stlačil v usta tak zalogaj, da je bil ves okrogel. Mihael, ki je Falka napeto opazoval, se ni mogel zdržati in se je zahihital. Vika je zastala z rokami; zamrl je tiktakajoči žvenket vilic in noža in brkljanje po porcelanu je prenehalo. Preiskujoče je motrila oba fantiča, ki sta bila sklonila glavi in se preveč spodobno zaverovala v jed. »Že spet se spakujeta! Ali ne bosta že prenehala s tem?« je strogo rekla, v rahli slutnji, da je bilo v resnici nekaj narobe.

Brž ko je bilo mimo in se je spet oglasilo škrebljanje, je Mihael predrzno in zbadljivo pokazal Falku jezik. Falk — ki mu nikakor ni hotel ostati dolžan — mu je v odgovor takoj pomigal z osli.

»Tega ne trpim!« je švistnil Vikin klic. »Kako se vendar obnašata! Bosta že enkrat prenehala s temi večnimi prismodarijami!« se je jezila.

Kako minuto so zdaj molče jedli. Potem se je Mihaelu kolenilo. Falk je to izrabil in namenoma na ves glas zarigal. Tako sočno, da je bilo naravnost bogokletno.

»Bosta dala že mir!« je zavpila Vika — vse se je treslo na njej. »Elzi bom povedala, kako mi nagajata. Povedala ji bom. Vse bom povedala...« Falk se je zakrohotal, ko je opazil, kako Mihael oponaša Viko.

Krohotal je še odmeval, čeprav ga že zdavnaj nikjer več ni bilo. V tej tišini so ga natančno slišali, kako se je odbijal od sten, poplesaval po sobi in se zlobno izmikal, da ga nisi mogel zagrabit in stisniti za vrat.

»Falk!« je rekla Vika.

Okrog tretje ure popoldne je prihajala Elza. Kako je topotala po kamnitem hodniku, sta Falk in Mihael slišala, tudi če sta se igrala na vrtu. In nikdar se nista zmotila. Ta poskakujoči ritem korakov, ki ga je zdaj pa zdaj za trenutek presekala hripav, zdrizast tlesk, ko je podrsala s peto, bi prepoznala med milijoni korakov. Ko je odločno potrkala po steklenih vratih in dvakrat ali trikrat krepko pozvonila (tudi v tem trkanju in zvonjenju je drhtel ritem, vsakič nerazumljivo natančno eden in isti) in ko je Agata lopotaje s kuhinjskimi vrati prištorkljala in odprla, pozdravljajoč gôspo, je fantičema zastajal dih. Ta tesnoba, ki si je nikoli nista znala prav razložiti, ju je vsakič stisnila v prsih. Sredi igre sta obstala in napeto prisluškovala: kadar sta tekala in se lovila po vrtu, kadar sta se šla zemljo krast ali motorne dirke, kadar sta čofotala po vodi v lesenem čeburu. Slišala sta, kako se je v predsobi Agata pogovarjala z njo — gotovo, kaj naj ji skuha za kosilo — potem je Agatin glas postal močnejši, skoraj prepirljiv. Tedaj sta otrpnila, vedela sta, da ju tožari. Elza je zatopotala po predsobi in resk vrat jima je naznanil, da je stopila v *fukslah*. Šele zdaj sta se zganila. Leno, brez volje; Falk ni več pazil, da bi pravi čas odskočil, Mihael je metal palčko kar na slepo in na brž. Če je bil kateri od njiju zadet, se ni jezil, hitro je stekel v krog in vrgel palico. Kadar sta dirkala na motorjih, tedaj sta na njih molče sedela in čakala.

»Mihael! Falk!« ju je Elza čez čas poklicala. Takoj sta vse pustila in stekla k njej na leseni hodnik. Objela ju je.

»Sta bila pridna?« ju je vprašala. — Nista si upala odgovoriti.

»Nikar ne nagajajta Agati,« je rekla.

»Saj ji ne!« je veselo zaklical Mihael.

»Vika je rekla, da sta pri kosilu spet uganjala norčije,« ju je nejevoljno, očitajoče pokarala. — Molčala sta.

»Dobro vesta, da me to boli. — Bosta zdaj pridna? Ne bosta več nagajala? Obljubita? In pri kosilu nobenih norčij več! — No, pojdiva se zdaj igrat,« je še rekla. Planila sta po trhlih stopničkih na vrt in sonce se jima je smejalo. Kostanj je v pomladnem vetriču pošumeval, ku, kú — ku, kú je prihajalo nekje od daleč, v zvoniku šentjakobske cerkve je ura udarila pol. Sedla sta vsak na svoj motor — iz dveh desk in okrogle palice med njima — pričela sta vrteti palico, da se je gornja deska premaknila naprej in skoraj v en glas zabrundala — zdaj glasneje, ko sta menjala plan in drvela po ravnici, zdaj tiše, ko sta bila na ovinku. Tako sta ure in ure dirkala po stezici med gredami in se kot za stavo napenjala, da bi drug drugega preglasila, in šele, ko je prišla na hodnik Agata in ju že ne vem kolikokrat poklicala, sta se zavedela, da sta lačna. Pritekla sta — od zemlje in sonca prevzeta — potna in zasopla in Agata jima je z »na, tu imata« pomolila na krožniku dva debela kosa kruha, na tenko premazana z marmelado. Pograbila sta vsak svoj kos, zdirjala nazaj na vrt in začela jesti z umazanimi rokami.

Mihael je zdaj na vrtu obrnil enega izmed velikih, okroglih, apnenčasto luknjičavih kamnov, ki so obkrožali gornjo veliko, podolgovato gredo. Počeni! je in radovedno opazoval, kako so na njegovi obrnjeni strani, kjer se ga je držala še zemlja, gomazeli prašički. Enega je frenil, da je v loku zletel na stezico. Z vedno novim začudenjem je ugotavljal, kako se je prašiček v trenutku zvil v trdo sivo kroglico.

Falk je medtem preganjal dve stari in častitljivi kuri, ki sta se svobodno pasli po gredah in se zdaj frfotaje skrivali v kotu za grmičjem.

Mihael je vzel kroglico v dlan, jo otipaval in kotalil. Ostala je negibna in trda, kot da ni nobenega življenja v njej. Končno jo je spustil na tla. Zdaj se je razvila in prašiček je pohitel proti kamnu.

Falk bi bil tisto belo, z žareče rdečim grebenom skoraj ujel. Z vriščečim kokodakom mu je sfrfotala iz rok in divje, pozibava je se kot star mornar, stekla proti kurniku.

»Kaj pa je vendar?« je zakričala Agata s hodnika. »Falk, boš pustil kure pri miru!« je že hitela na vrt. Ko je stopala po stopničkih, je

privzdignila krilo, da ji je bela katunasta spodnjica pogledala na dan in da je razkrila svoje debele, žilnate noge, obute v zašite rjave sandale z zakrpanimi podplati.

»Falk, boš dal že enkrat mir! Ja, ja, ko, ko, ko. Ja, ja, ti moja kokodajsa, saj ni nič hudega, sem že tu. Na, na, put, put, put, na, na,« jima je vrgla prgišče trde koruze. Stala je, gledala obe kuri, kako sta zobali, in jima od časa do časa vnovič natrosila. »Na, na, vidiš, počakaj,« jima je govorila. Vzela je rumeno ilovnato skledčko in odhitela, da jima prinese vode.

»Ju vidiš, kako pijeta,« je rekla Falku, ko je kurama postavila vodo.

»Saj morata tudi onidve dobiti svežo vodko,« je govorila in ju materinsko opazovala, kako sta jo cukali v kljunčke, zdaj ena, zdaj druga, dvigali svoji drobceni glavici, zapirali oči, vili vratove in požirali.

Sence debelih, visokih kamnitih zidov, ki so obdajali vrt, so postale vse daljše, zrak je motno pikčasto zaplesal in večerni hlad se je priplazil. Mihael in Falk sta napeto in strastno kradla drug drugemu zemljo. Na večer se je v njima razlila sproščenost, takrat se je bilo najlepše igrati. In vedno je prišel Agatin klic: »Mihael! Falk! — Večerja!« prezgodaj, nista se mogla odtrgati od tega dne, nista hotela vedeti, da je že mimo. In vendar, ko se je klic: »Mihael, Falk, večeerja!« še dvakrat ali trikrat razlegel, sta morala prenehati. Toda še preden sta razposajeno kričec stekla v hišo, sta pazljivo in razločno zaznamovala, koliko zemlje ima eden in drugi, tako da bosta jutri lahko to veliko igro, ta nezaslišani dvoboj doigrala do konca. Zdaj sta lahko med večerjo — Elza in Vika sta jedli na čelu, Mihael in Falk pa ob straneh mize — s polnimi usti in naloženimi žlicami v nerodnih rokah govorčila o sijajnih uspehih, ki sta jih bila dosegla — vsak od njiju je seveda pripovedoval drugemu o svojih zvijačah, kako čudovito da ga je ukanil —, se veselo pričkala o vseh mogočih podrobnostih te nedokončane igre, drug drugemu strastno zagotavljala, da bosta jutri zmagala in goreče zaključevala z »bomo že videli«.

Elza in Vika sta potrpežljivo pozvanjali z vilicami in noži. Zdaj pa zdaj sta si pred usta pridržali bel, v trikotnik zganjen namizni prtīč, da bi zakrili smehljaj, ki jima je po nerodnosti ušel.

Ko so tako povečerjali in je Vika s poljubčki za lahko noč oddrsala v svojo veliko sobo, je Agata poklicala oba dečka, naj se prideta umit. Elza jima je prijazno prigovarjala, da sta vendarle ubogala in zmučena od dolgega dne, sklonjenih glav odkoracala v kuhinjo. Pod Agatinim nadzorstvom sta si umila roke in obraz (vrat je bil na

vrsti le dvakrat na teden, v sredo in soboto), se z Agatino pomočjo razpravila in nataknila rožnati, modro črtasti pižamici. Potem sta se vrnila v *fuksloh* k Elzi. Sedla sta k njej na divan in prigrizovala jabolčne krlje, ki jih je Elza rezala na krožničku na stolu. Elza je, trgajoč se iz svojih misli, toplo prisluškovala utrujenemu čebljanju dečkov, ki sta s poplesujočim žarom ugašajočega oglja govorčila vanjo. Vse, kar sta počela ta dan, je morala zvedeti in vse, prav vse o tej zadnji razburljivi igri. »Na«, jima je zdaj pa zdaj pomolila krljelj, ki ga je pravkar obrezala. »Aha« ali »saj poslušam«, »ja, ja, razumem«, jima je odgovarjala.

Ko so pojedli, je vstala in rekla: »No, zdaj bomo še molili, potem pa spat.« Postavili so se pred divan, nad katerim je visela velika Jezusova slika (tista s prebodenim srcem), Elza v sredi, Mihael in Falk v svojih pižamicah pa vsak na eni strani. Trenutek so tako molčali. Začela je Elza, dečka pa sta ponavljala za njo.

»Angel varuh moj,«

»... varuh moj,«

»bodi vedno ti z menoj ...«

»... z menoj ...«

itd.

»Zdaj pa še očenaš za vse, ki jih ni več med nami,« je rekla Elza dečkoma, ko so končali.

»Oče naš, kateri si v nebesih,«

»..... v nebesih ...«

»posvečeno bodi tvoje ime,«

»... tvoje ime ...«

.....

»Daj nam danes naš vsakdanji kruh,«

»... kruh ...«

»in odpusti nam naše dolge,«

»... dolge ...«

.....

»in ne vpelji nas v skušnjava,«

»... skušnjava ...«

»temveč reši nas hudega. Amen.«

»Amen.«

»Pusi!« je še nastavila Elza svoje belo, napudrano in uvelo lice in Mihael in Falk sta se odpravila spat.

Zbudila ju je vedno Agata, ko je v kuhinji prestavljala lonce in ropotala s pokrovkami ali ko je z jutranje ostrim glasom vztrajno klicala svoji putki in jima trosila zrnje. Kdaj pa kdaj je prišla tudi

k njima v sobo. »O, vidva zaspanca!« ju je pozdravila. »Kako neki sploh moreta tako dolgo spati? Gôspa Elza je že šla. Kaj ne bosta še vstala? Zajtrk sem že pripravila. Dajta, dajta, vstanita že,« ju je vzpodbujala. Če še potem nista vstala, jima je na črnem, ovalnem pladnju prinesla zajtrk kar v posteljo.

Velikokrat sta že takoj zjutraj, brž ko sta vstala, stekla na vrt. Da doigrata sinočnjo nedokončano igro. Mrzlično sta pregledovala sinoči vrisane črte, jih vnovič krepkeje povlekla, ugotavljala, kje teče prava črta, se sporekla in brž spet poravnala. Potem sta se postavila vsak na svoj konec — za trenutek ju je prevzelo vznícenje — in slovesno pričela. Tako jima je minil čas do kosila, ko je sonce že močnejše pritislilo, da ju je navdala omotica in trudnost sopare. Vmes jima je Agata na krožniku prinesla malico — kos kruha, ki ga je bila Vika na tenko namazala z marmelado.

Vika je malo pred poldnevom odhajala na trg. Da bo lahko kupila za kak dinar ceneje, ker se bo branjevkam mudilo domov. Po cesti je hodila počasi, vzravnaná kot sveča, oblečena v skrbno skrtáčen kostim, zapet do vratu. Ko je trudoma loveč sapo, z mrzlim potom na čelu le dospela na trg, je zdaj pri tej, zdaj pri drugi branjevki povpraševala, koliko stane solata ali krompir, po čem so lisičke in borovnice. Govorila je tiho, vendar z neko odločno jasnostjo, napeto gledala branjevki v obraz in, ne da bi ponovila vprašanje, potrpežljivo čakala odgovor. Ko je kmetica le odgovorila in se je Vikí zdelo, da je cena previsoka, je kratko, sunkovito trznila z roko in šla naprej. Tako je hodila, vpraševala in ob odgovorih jezno zamahovala z roko, kot bi odganjala muhe. Tudi ves trg je obhodila, dokler ni naletela na tisto branjevko, ki je prodajala najceneje. S to se je spustila v kratek prepír (zadržan in hladno dostojanstven) in se prerekala toliko časa, da je zbila ceno še za dinar ali dva: šele potem je kupila tiste pol kile krompirja ali česar koli že in končno pripravila branjevko do tega, da ji je dala peteršiljček ali korenček še za nameček. Po dobri uri se je zadovoljna, vendar s trdo resnobo na obrazu vračala domov. V mrežici je nosila toliko, da jo je ravno dobro napelo. Hodila je s pogledom uprtim naravnost predse in polglasno mrmrala pri sebi, kakšna strašna draginja da je dandanes, kako te nesramne babnice odirajo in da nje že ne bodo opeharile. Ha, sijajno je kupila in kar za pet dinarjev ceneje! — Da, da, strašni časi so napočili, res strašni časi...

Agata jo je sprejela pri vratih radovedno in glasno vprašujoč, kaj je prinesla. Ko je pokazala in povedala ceno, je takoj dodala, koliko ceneje je kupila.

»Kaj res?« se je Agata prostodušno čudila. »Kako znate vi nakupovati! Kar za pet dinarjev ceneje ste kupili? Neverjetno. No, veste kaj...«

»In peteršiljček mi je dala še povrh,« jo je Vika hitro opomnila.

Dopoldne, ko sta bila sama (Vika je odšla na trg, Elze pa še ni bilo), sta Mihael in Falk stikala po stenski omari v *fukslohu*.

»O!« je nenadoma vzkliknil Mihael in si hitel natikati vinsko rdeč mašni plašč, ki ga je odkril v eni izmed škatel, lepo zloženega in krojenega nalašč za otroke njunih let. Ko si ga je nataknil, je skočil na divan in se z vseh strani ogledoval v velikem, zlato uokvirjenem zrcalu. Falk je postavil na mizo še dva posrebrana svečnika. »Glej!« je poklical in pocingljal z zvončkom, ki ga je odkril v kotu. »Joj!« je zdaj od veselja zakričal in z obema rokama dvignil sveto rešnje telo; postavil ga je na sredo mize. Mihael, ki ga je opazoval z divana, je zdaj vprašal: »Kje pa je kelih?« Falk je vnovič počepnil in brkljal med cunjami, steklenicami, vsemi mogočimi škatlami in knjigami.

»Poglej!« je vzkliknil, skočil pokoncu in začel na mizi odpirati podolgovato škatlo z veliko sliko deklice na pokrovu. Ko je dvignil pokrov, se jima je pod svilenim papirjem prikazala slika s pokrova. Podobo so sestavljali debeli, pobarvani in različno oblikovani kosi lepenke. »Poišči kelih!« je rekel Mihael, ki je medtem že stopil z divana in se radovedno približal mizi. Falk je spet začel šariti med tisto kramo tam spodaj, premetaval je zaboje, kajige in z roko tipal proti kotu.

»Kaj pa je to?« je nenadoma rekel z napetim izrazom na licu. »Čakaj, čakaj.« Vlekel je bliže k sebi, prijel — »Kelih!« Mihael je planil k njemu, mu ga nestrpen, radoveden hlastno iztrgal iz rok. »O!« je vzklikal, ga srečen dvigal pred oči, da je v svetlobi od okna ognjeno zažarel, z otroško naivnim občudovanjem ga je vrtel, da so se rubinasto rdeči kamenčki na obodu zalesketali...

»Dočkej, dočkej!« ju je pozdravila Agata, ki je prav ta hip stopila v sobo in zagledala Mihaela v mašnem plaščku in s kelihom v rokah. »Kaj pa bo gôspa rekla? To bi bila huda...«

»Ati!« jo je poklical Falk. »Poglej!« Stekel je k njej, vihtel v roki tisto podolgovato škatlo in ji jo kazal. Ta hip, ko se je ozrla, so se njene stroge, svetlo modre oči, ki so še maloprej tako neizprosno in ukazujoče prebadale oba fantiča, zasvetile od radovednosti. »Kazuj, kazuj,« je trgala Falku škatlo iz rok, ki jo je pred njo odpiral »kako je lepo,« je z žarečimi očmi občudovala. »jest to fajne,« je go-

vorila in s svojimi kmečkimi prsti otipavala lepenko, kot bi se hotela prepričati, če je dovolj trpežna.

»Daj jo hitro nazaj,« je boječe rekla. »Gôspa pride, gôspa bo prišla,« je nemirno prisluškovala.

»Saj je še ne bo!« jo je Falk z naveličanim glasom prepričljivo miril.

»O, to bi bili pri nas veseli,« se ni mogla zdržati.

»Kdo?« je hotel vedeti Falk.

»Pri nas na Poljskem, v Kornovici. Inge, Tereza, to bi se igrali!« je sanjerala in ljubeče božala hrapavo podobo. »Nimajo takih igrač,« je še rekla.

»Falk, prinesi dva kozarca!« je zaklical Mihael, ki je medtem že razpostavil na mizi: kelih, ki ga je pokril z belim prtíčem, na sredo, sveto rešnje telo za njim in na levo stran brevir — Pleteršnikov slovar, ki ga je, tiščeč ga z obema rokama na prsi, prinesel s police na divan.

»Zdaj bova imela mašo,« je obrazložil Agati.

Mihael je z razprtimi rokami nad »knjigo« polglasno mrmral predse — brati ni znal — Falk, ki je klečal za njim, pa je od časa do časa pocingljal z zvončkom in nekaj nerazločno zaklical. Potem je na Mihaelov migljaj (tako je vedno trznil tudi »ta zaresni duhovnik«) vstal in prenesel slovar na drugo stran mize, tako da je vmes pred svetim rešnjim telesom še hitro pokleknil in se pokrižal.

»Kaj pa evangelij?« se je oglasila Agata, ki je sede na divanu s sklenjenimi rokami zavzeto opazovala oba dečka.

»Saj res!« je vzkliknil Mihael. Falk je brž nesel slovar nazaj in že je klečal na svojem starem mestu. Trenutek sta tako nepremično počakala; kot godbeniki, preden zaigrajo. Nenadoma se je Mihael predirno zagnal, pa mu je kmalu zmanjkalo sape in je pričel brati nerazumljivi evangelij razvlečeno, kot bi pel litanije. Poškilil je na Falka, ki je še zmerom klečal. »Vstani!« mu je srdito šepnil in se odkrhnul; njegov trdo zvečeni deški glas se je vnovič divje vzel, da se je pršeč na vse strani v neštetih kapljicah in lokih odbil od saja-stega stropa in umazanih sten, od velike Jezusove slike nad Agatino glavo in od mogočne kredence ob oknu, polnil je to s pohištvo prenatrpano sobo in že jo je, vedno znova izgubljač in porajajoč se, preplavljal kot pobesneli valovi kotanjo v skalah. Agata se je nemirno presedla, očitno v škripcih, ali naj vstane ali ne, pa je le vstala, zažebela tiste svoje nemške molitvice in ljubeče pogledovala oba dečka; ju zdaj pa zdaj naskrivaj z nasmeškom in materinskimi očmi občudovala, kako stiskata ročice skup, tako vzravnana in zavzeta, da,

kot od samega ljubega boga obsijana, prav zares — samo glej, kako čudne, žareče, svetle očke imata...

»Aleluja, aleluja, hosana na višavah,« je slovesno in široko končal Mihael svoj nerazumljivi evangelijski, se še spokorniško s prsti leve roke dotaknil čela, prsi in ramen in se z vso resnostjo, ki je vlivala spoštovanje, s sklenjenimi rokami globoko priklonil svetemu rešnjemu telesu.

Zdaj je Falk, ko je bratec nemirno, zapovedujoče trznil z roko, pohitel in zgrbljen, z obema rokama in pomagaje si z brado komaj prenesel »knjigo« na drugo stran mize. Maša se je nadaljevala. Mihael je spet polglasno brbral predse, Falk pa cingljaj z zvončkom in s trdim, od vznemirjenja hripavim glasom zaklical: »Amen!« Ko se je Mihael slednjič le ozrl čez ramo nanj, je razmišljajoče vstal in šel k stolu, na katerem sta čakala kozarca, napolnjena z vodo. Z brisačo, ki jo je bil snel v sosednji kopalnici, in z obema kozarcema je obotavljaje, posnemajoč ministranta iz cerkve, pristopil k Mihaelu. Previdno je točil v kelih, ki mu ga je Mihael z obema rokama podprl naproti. Potlej je pokleknil — tako je vedno videl pri mašah — in odnesel kozarca nazaj. Mihael je vrtel kelih in mešal vodo, Falk je krepko potresel zvonček, da je obupno in divje zapel: bilo je povzdigovanje. Trikrat je predirno zavrnil zvonček, trikrat je Mihael pokleknil in vstal, povzdigujoč kelih visoko nad glavo, trikrat se je Agata potrkala na debele, uvele prsi. Ko je bilo končano, ko je Mihael izpil vodo in pokril kelih s prtičem (to mu je povzročalo neznanske težave), je prišel spet s tistim svojim utrujajočim in dolgočasnim brbranjem, Falk pa je zdaj naglo in kratko cingljaj in nemirno klical svoje »amene«, kot bi se mu ne vem kam mudilo.

»Daj, zdaj bom pa še jaz mašnik!« ni več zdržal, se nestrpno skobacal na noge, ko je Mihael še ves zaverovan slovesno opravljal svoje zadnje zaključne brbrarije. Strastno, poželjivo se je zagnal k njemu in začel rinuti vanj. Snemal mu je mašni plašč: »Tu imaš zvonček,« mu je ponujal in prepirljivo kričal. »Bodi še ti ministrant! Saj sem bil jaz tudi! — Daj mi obleko!« se je boril z njim. »A tako, ti bi bil rad samo duhovnik? Daj mi že obleko!« je cepetal z nogami in s solzami v očeh tulil: »Daj mi obleko! Obleko! Tiii...« ga je suval in vlekel za lase, »tiii...«

»Mihael!« se je zadrta Agata, »Mihael! Daj mu obleko! — Zdaj si bil ti mašnik, zdaj pa naj bo še Falk,« je odločno razsodila.

»Mu boš dal obleko?« se je razjezila, ko je videla, da Mihael noče za noben denar o tem nič slišati, se zagnala proti ruvajočima se dečkoma, odrinila Falka in popadla Mihaela z obema rokama okoli

pasu. »Daj, Falk,« je godla. »daj ga, zdaj ga imamo. Ha, ti drek, ti. Boš?« je začudena in besna kriknila, ko bi jo Mihael skoraj prevrnil, se krepkeje oprijela roba mize in ga od zadaj kot mačeta zgrabila za tilnik, da je nemočno zaplaval z rokami. »Falk!« je veselo zavrisnila. »Falk! Pomož mi! — Juh! Juh!« se je opotekla. »Ha, ti mala zverca,« je puhala, »Falk!« je vnovič zakričala. »Drži ga! Drži ga! — Tako, ja, ja, vidiš, saj gre, moj ljubček mali,« mu je s pravcato naslado vlekla plašč čez glavo.

Zdaj, ko je bil dokončno premagan, spet v svojih kratkih, raztrganih temno modrih hlačah in ponošenem, umazanem rumenem puloverju, je Mihael, ki je ves čas zagrizeno stiskal zobe, nenadoma bruhnil v presunljiv, do srca segajoč jok. Falk se je začudeno ozrl nanj, ravno ko se je z vidnim zadoščenjem napravljal v mašnika. Agata pa je od nejevolje zardela v polni obraz in jezno pobliskovaje s svojimi svetlimi očesci zakričala: »Mihael! — Zdaj je pa dovolj. Vse bom gôspe povedala. Povedala bom gôspe, kako sta bila poredna,« se je zjezila kar na oba. Mihael se je ustrašil in je nehal kričati, samo hlupal je še in s sklonjeno glavo posmrkaval.

»Ati!« je proseče zaklical Falk. »Ati, nič ni treba povedati.«

»Bom, vse bom povedala,« je neizprosno zmajevala z glavo, dajajoč duška svoji jezi, »povedala bom gôspe, da sta vdrla v omaro,« je jezikavo naštevala, »da sta vse razmetala, raznosila, se tepla... Dočkej, dočkej!« je požugala Mihaelu.

»Ati! Ati! Nikar ne povej,« je Falk stekel k njej, jo objel okrog širokih bokov in vseh štirih predpasnikov in ji zakopal glavico v naročje, da bi se ji prikupil.

»Da mi vse pospravita. Takoj!« je rezko uveljavljala svojo oblast.

»Potem bomo pa videli,« je še pristavila in ga robato odrinila, hoteč mu pokazati, da je še jezna.

Falk je hlastno, mrzlično zmetal v omaro škatlo, kelih, svečnika, rešnje telo in še mašni plašč, iz katerega je bil brž zlezal.

»No,« je zdaj upajoče rekel, »ne boš povedala?«

»Nesi kozarca v kuhinjo!« je velela.

Ko je stekel s kozarcema iz sobe, je šla k Mihaelu, ki je še vedno kraj visoke, rjave postelje z žimnico na vzmeti pohlipaval in smrkal.

»Se boš nehal cmeriti?« mu je trdo rekla.

Glasno je zaihtel.

»No, no,« ga je stisnila k sebi. »No tuš, no tuš, že dobro, že dobro,« mu je polglasno govorila, nerodno prikrivajoč, da ji je težko in da jo boli, ker joka. Mihael je zdaj zaihtel iz dna duše. Tista tolkanj

zadrževana bolečina, da se je moral boriti sam in da so bili krivični do njega, tisti jaz, ki ga je ves čas dražeče davil v grlu, je bruhal iz njega, ko je začutil tako želeno in iskano toplino; s tako silo se je trgalo in vrelo iz njega, da je vse njegovo suhljato telesce trepetalo, se zdaj pa zdaj v izbruhih joka kot ob napadih hudega kašlja prelomilo in krčevito zvilo, se z vso silo, ki jo je premoglo, stisnilo ob Agatin polni, topli in široki život. — Jokal je in jokal, kot da ne misli nikoli nehati, ker je njegova bolečina tako velika, grenka in brezdanja, da je ne bo mogel nikoli spraviti iz sebe, kot bi se maloprej nekje globoko v njegovih rebratih prsih nekaj nedoločno, komaj resnično premaknilo in bi začutil tisti z živim mesom in krvjo sprijeti dolgi in skrivljeni stržen, ki se ga ne da in ne sme izvleči, in kot bi si bil v svesti, da tega, zaradi česar joče, tudi Agata, ki je tako velika in mogočna, ne more spremeniti in tudi nikoli ne bo mogla z vso svojo dobroto ne popraviti ne odkupiti.

»No tuš, no tuš,« ga je tolažila, ga trepljala po hrbtu in mu šla s svojo raskavo dlanjo skozi razmršene, gladke in dolge lase, »že dobro, že dobro,« mu je govorila, popravljala lase v kraj in ga odtrgala od sebe, »no, zdaj je pa že dovolj,« mu je naveličana ukazala. »Boš že enkrat nehal ali ne? No?« ga je pričakujoče pogledala naravnost v zardeli, nabuhli obrazek, ki ga je za brado dvignila k sebi navzgor. Segla je v žep enega svojih predpasnikov in mu z zmečkanim, umazanim robcem obrisala oči in trdo otrla lica; potlej mu ga je nastavila pred nos. »Usekni se!« mu je velela, in ko se je plašno, ne dovolj zares useknil, mu je prigovarjala: »Še, še, daj, močno, usekni se!« Zatrobil je in, zadovoljno gruleč »no tak vidiš,« mu je dvakrat ali trikrat stisnila nos, zavihala gornji predpasnik in sključena spravila zmečkano, modro rutico nazaj v taisti žep.

II

Nevsiljivo in neopazno, tako kot v življenju največkrat pride nad nas, kot pride za pomladjo poletje in za poletjem jesen, kot se nenedoma rode otroci in pride smrt, tako se je dogodilo, da Agate ni bilo več. Otrokoma o njenem odhodu niso govorili, kajti menili so, da bi ju to samo po nepotrebnem razburjalo. Da je ne morejo več plačevati in da si je zato morala poiskati drugo zaposlitev, pa tako ne bi razumela. — Zelo skromno so namreč živeli, kljub temu da je bila hiša njihova in da so pobirali najemnino od kakih dvajsetih strank, kolikor jih je bilo v hiši; vedno znova jim je zmanjkovalo denarja in velikokrat se je tudi dogodilo, da Elza na začetku meseca Agati ni od-

štela plače; tudi ni bila redkost, da je Agata ob koncu, včasih celo že v sredini meseca dajala Viki denar za najnujnejše nakupe na trgu.

Hranili in oblačili so se z denarjem, ki ga je prinašala Elza — vendar je bila njena plača korektorja precej majhna, da so shajali le s težavo in s skrajno varčnostjo, ki je mejila na stiskaštvo. Za taki, malce stiskaški, skopi ženski, so ju tudi imeli stanovalci. — Bilo je v teh ženskah, kadar je šlo za hišo, nekaj nerazumnega, silovitega, pregloboko vsajenega v njune usahle prsi (ki so jima materinsko plale pod staromodno krojenimi, do vratu zapetimi črnimi oblekami), kar jima je ostalo za visokima, ravnima čeloma, ponosnimi očmi in preštevilnimi gubicami, ki so jima pretkale bleda obraza; kar je naposled dihala iz njune drže in hoje — ko je Vika trudoma in slinasto sopeč, okorelo pokončno, s privzdignjeno glavo podrsavala po kamnitih hodnikih in ploščadih, kot bi bila še v časih vlečk in pajčolanov, ko se je naslanjaje se na ograjo komaj vzpenjala po strmih lesenih stopnicah; ko se je Elza kot ostarelo, telebanosto kljuse nemirno zagalopirala po dolgi deski, ki je vodila od vežnih vrat do stopnišča, ali ko je osamljena vzravnano sedela pri svoji mizici v kavarni in zamišljeno srebalala »turško«.

— Hiša mora preiti nedotaknjena na otroke in otrok otroke. Ta nepisani zakon jima je utripal v žilah in je bil kos njiju, bil je strašnejši in mogočnejši od vseh pisanih postav in predpisov, ki so s časom in leti sprhneli v nič in izginili, ko da jih nikoli ne bi bilo. Ta velika trinadstropna hiša s številnimi krili, hodniki, stopnišči, z dvema dvoriščema — štirioglatim in ozkim podolgovatim —, tlakovanima z belimi kot pest velikimi kamni (podobnimi otroškim lobanjicam); s prostranim, zaprašenim in nizkim podstrešjem in širnimi planjavami streh, ki so vsako leto požirale cele redi strešnikov in na desetine metrov pločevine; z zasanjanim vrtom in mogočnim stoletnim divjim kostanjem v drugem nadstropju, s petimi kletmi in shrambami, ogromnim magazinom in nekdanjo konjušnico, zdaj spremenjeno v nove in nove kleti, kamor so stanovalci dovažali premog in drva, krompir, korenje in repo za zimo; ti debeli, razpokani in vlažni zidovi, visoka okna in črna vrata, to strmo leseno stopnišče in črni, debeli stebri, okrog katerih se je vilo; vsak kamen, vsaka deska, vsak žebelj, vsa ta zamotana in skrivnostna gradnja, ta hiša, v kateri si se lahko izgubil, če je nisi dobro poznal, in ki so jo ob poletjih prihajali študentje arhitekture merit za svoje izpitne programe; ta temna in mogočna sto let stara stavba pod okriljem Gradu tema dvema ženama ni bila le krov nad glavo in zavetje ob hudi uri; premalo bi tudi bilo, če bi rekli, da sta s to stavbo rasli, se ljubili, živeli in se starali, da je njen široki oglati

temelj na skali tudi njuno srce, da je nočno pokanje strohnélíh deskà in prhutanje temnih vzdihov planje krvi v njunih žilah, da so ta kamen, les, železo in ilovica vlakna njunih teles — ne bilo bi dovolj, ko bi trdili le to. Preveč stara je bila ta hiša, da bi bila le njuna, preveč rodov je že stopalo skozi njeno visoko, črno dver in spalo, hodilo, se ljubilo in preklinjalo v njenih prostornih, mrzlih sobanah, preveč rojstev, življenj in smrti je že preživela; čeprav se tega nista zavedali, sta vendar globoko v sebi čutili, da ta hiša ni le njun oče in njuna mati, s katerima sta nekoč bili eno, da je oče in mati njunega rodu. Zato je bila visoko visoko nad njima, tako visoko morda kot bog, ki ne ve za čas. In onidve — šibki in slabotni bitji — sta bili neskončno hvaležni za dobroto in ljubezen temu poganskemu božanstvu, pred katerega jezo in kaznijo sta v brezumnem strahu trepetali.

— Hiša mora preiti na otroke in otrok otroke nedotaknjena. To je bil zakon hiše, zakon rodu. Bil je to svet zakon, v vsej svoji globokomnosti ničevemu človeškemu razumu nedoumljiv. Zato so živeli skromno, če že ne siromašno, zakaj hišo je bilo treba vzdrževati, in če so bile najemnine za vsa številna popravila premalo, so si pritrgovali od ust. Pa ni šlo le za velika popravila, za pleskanje in zamenjavanje starih žlebov, prekrivanje streh in vse drugo, ko so z vozmi na pomlad pripeljali strešnike in so jih potem Elza, Agata, fantiča in še kak stanovalec v košarah, z letvami ali pa kar z golimi rokami nosili na podstreho in na vrt, temveč je bila Vika v svoji vzravnanosti vedno in povsod prisoten opominjajoči klicaj, ki ni trpel nepometenih stopnic ali zabojev in krame v šupi med stebri pod stopniščem in kateremu ni ušel noben papirček na tleh ali neobrisan medeninasti okrogli ročaj na ograjah proti dvorišču. Tako je hiša umita in skrtáčena, razvajena sijala v dan, ko so se sončni žarki igrivo in slepeče šli skrivalnice na njenih s trudno, ljubečo roko zakrpanih strehah. In kadarkoli si stopil v njeno temno vežo in se povzpél po stopnicah, te je omamil zdrav in močan duh kot po pravkar opranem, sušečem se perilu.

Čeprav je otrokoma življenje potekalo prav tako kot poprej, samo s to razliko, da jim je zdaj kuhalo in pospravljalo večno prepevajoče, krepko kmečko dekle, ki so jo klicali Marta in ki ji niso plačevali ničesar, ker si je z delom zaslužila le posteljo in jedačo — čeprav sta torej prav tako kot poprej tekala po vrtu, telovadila na gredi za stepanje preprog, preganjala kokoši, lovila vsak s svojim črepinjastim kosom ogledala zajčke po zidovih in strehah, ure in ure prečepela ob čeburi in vozarila svoje »ladje« — deščice, na katere sta postavljala »kapitane«-mravlje, si upogibala loke, šilila puščice in zbijala ščite in se neusmiljeno, srdito vojskovala ali zasanjana ob prevrnjenih kamnih

radovedno in zvedavo opazovala vrveče mravlje, se čudila prašičkom in deževnikom, in vsak dan, ko ju je Marta že najmanj petič z večno vedrim glasom poklicala na kosilo, vesela in glasna, razburjena in upehana kričé pritopotala po lesenem hodniku v *fuksloh*, se med jedjo spakovala, si pomežikovala in jezila ubogo Viko, kradoma prisluškovala, kako Elza trka in zvoni, in jo nemirno pričakovala; čeprav so se jima vsi tisti svetli, svileni popoldnevi kot milni mehurčki razpočili med punčkami, spalnicami in kuhanjem mrzle, vodene in slane polente, ki sta jo potem sama pojedla, in čeprav so se jima stopili trudni večeri iz družinsko pristrčnih angelov-varuhov in očenašev v osvežujoč in krepilen spanec, — je bil to za njiju vendarle vznemirjajoče kljuvajoč in boleč čas.

Bili so namreč popoldnevi — tisti nedeljski, ko je Agata imela prosto. »Mihael! Falk!« ju je že v predsobi z žarečim obrazom klicala. S svojim ostrim, zahtevajočim glasom, ki pa je pustil za seboj tako čudno, vroče drhtenje v ozračju, kot od tesnobe. Dečka, ki sta jo že ves dan z davečo nestrpnostjo pričakovala, sta hlepeče stekla k njej. »Ati! Ati!« sta zakričala, ko sta jo uzrla tam pri vratih s torbico pod pazduho in v praznji svetlo modri belo pikčasti obleki, in zakadila sta se ji pod razširjene, na objem pričakujoče roke, da se je morala smejóča in srečna za korak umakniti. Ko jima je »za ljubčka« nastavila svoje mesnato lice, sklanjaje se k njima, jima tudi s slino zgladila štrleče laske in zagodrnjala: »Umazana sta kot prašiča.« se je šele obrnila h »gôspe Elzi«, ki jih je v ozadju, poleg odprtih vrat *fuksloha*, z roko pozabljeno na kljuki, gledala nemo in s trpkim smehljajem. Hrupno, polna prekipevajoče moči, ki jo je sijoča in presrečna kar razmetavala okrog sebe, je zdaj pričela pozdravljati gôspo, vprašujoč jo, kako se jim godi, če je zadovoljna z novo, kako pa kaj gôspa Vika...

»Kar gre,« jo je Elza obzirno ustavila, trudeč se, da bi ji glas kar najtopleje zvenel. »Kako lepo je od vas, Agata, da ste prišli,« je rekla. Za trenutek sta se obe ženski zazrli druga v drugo. Prav ko je hotela postati tišina že neprijetna in mučna, se je Agata z vzdihom, ki ji je prišel naravnost iz srca, obrnila in mrmraje pri sebi »da vidim, kakšna je kuhinja,« odrinila dečka.

»No,« je razkoračeno na pragu zateglo, prisiljeno lahkotno pozdravila Marto, ki se je nerodno sukala okrog štedilnika in zdaj zardela v obraz strmo pogledala kvišku. »no, kako je?« jo je prostodušno po-barala.

»O, kar dobro,« je odgovorila Marta s svojim pojočim glasom in si medtem brisala roke v predpasnik.

»Gre, saj mora iti,« je Agata zamišljeno, nekako sama zase govorila, se kot človek, ki je bil domač, pa je zdaj tujec, pohlepno ogledovala po kuhinji in nemirno božajoče z nohti praskala po hrupavem zidnem opazu.

»Dajte, sedite vendar,« jo je Marta toplo in vzpodbujajoče povabila. Vstopila je, se spravila na stolček pri dolgi leseni kuhinjski mizi, pobrskala po torbici in izvlekla bel, zmečkan robec.

»Ah ja,« je vzdihnila, ko si je brisala potno čelo. »Imaš malo črne kave? Saj ni treba veliko. Tako žejna sem.«

»Seveda,« je Marta ustrezljivo pohitela in že postavila prednjo veliko porcelanasto skodelo. Hlastno, glasno goltajoč, v dušku je izpila.

»Ha,« si je oddahnila, »to se mi je prileglo!«

»Kako pa kaj gôspa,« je vprašala, »se razumeta?«

»O ja,« ji je Marta pomirjujoče, z dolenjsko mehkim, širokim naglasom odvrnila. »Upam, da so zadovoljni z mano,« je tiše in skromno dostavila.

V kuhinji je zaplaval otrpel dih neodločnosti, neizgovorjenega, kljuvajoča napetost je kot umazana megla težko legla med obe ženski. Samo brenčanje prve spomladanske muhe je motilo to tišino, ki je hrbrala žalostno in neusmiljeno kruto. Otikal bi lahko to kljubovalnost, tako sovražno in brez razumevanja je puhtela od Marte, ki je s sklonjeno glavo povešala oči. Mrtev krik je kot plaha prošnja obvisel Agati na ustih, ko je zgrbljena poželjivo otipavala in božala skodeličino ročko, drugo roko pa, mlahavo stegnjeno na mizi, nezavedno odpirala in zapirala, da se je zdelo, kot bi bila nekaj ločenega, kar živi in diha samo za sebe, kot da je ogromen, nedopovedljivo skeleč tujek na njenem telesu. Skoz rešetasto okno je pošev kot prosojen steber lila svetloba. Na zadnji steni nad velikim zabojem, ki je rabil za premog in drva, so mrzlo-rumeno odsevale zbrisane medeninaste zajemalke. Na štedilniku je voda vrela in prekipevala. Tako mrtvo in tuje je bilo v tem prostoru, da bi še slepec obstal pri vratih in si ne upal vstopiti. Trdo je okrogla stenska ura tiktakala čas, večno enako sta se na vrvi pod stropom pozibavali palici za sušenje perila, omara in kredenca sta oljnato umazano rjavi srepeli in zlovoljno predli predse. Nič se ni ganilo, kot bi te police, štedilnik z lonci in veliko črno ponvijo, zajemalke in kuhalnice, ki so se sušile na oknu, omara z vsemi predali, kredenca in tehtnica z okroglimi medeninastimi skodelami pa vsa ta umazano zdrizasta vrata in z apnom prebeljene stene pridržali dih, prisluhnili in vsiljivo zabolščali v obe mirujoči ženi — samo ta težka, od nemoči in bolečine lepljiva gmota je lebdela v zraku. Še muha je nekam sedla in ni več brenčala.

»Ah ja,« je zamišljeno in trudno vzdihnila Agata. »Grem,« je rekla in zlezla s stolčka.

»Da pogledam moje putke,« je pojasnjevala nekolikanj osupli Marti, ki je presenečeno motrila to čudaško in sitno starko.

»O, moje putke! O, ve revice!« je vzklikala, ko je prišla na vrt in videla, da so kure zaprte in da se pasejo v ozkem ograjenem prostoru pred kurnikom. Hitela je k njim in jim trosila krušne drobtine, ki jih je v časopisnem papirju prinesla nalašč zanje s seboj in jih že ves teden zbiralala in spravljala »za moje putke«.

»O, ve revice,« je mrmrala in sočustvovala z njimi in jih obsipavala z ljubečimi pogledi, polnimi trpke bolečine.

Tej debelušni, starikavi in krepki ženi so bile putke kos enostavnega življenja, ki ga je živela. Bile so ena izmed tistih stvari, ki so ji napolnjevale vse ure in dneve, ki so ji vsak hip priklepale misli in čustva. Putke, Mihael in Falk, tista daljna, neoprijemljiva domača vas na Poljskem, kot tenčica rahel in valujoč privid, tisti njeni ljudje in njih življenje, o katerih je vedela in jih poznala le iz črtastega papirja, na gosto popisanega z zelenim črnilom, tisto nestrpno pričakovanje, kdaj bo prišel odgovor, in vsi tisti paketi, ki jih je znova in znova pošiljala, in vse tiste strani, ki jih je ob večerih s trudno, nevajeno roko ure in ure polnila — to je trepetalo v tem srcu.

»Čemu jih potem sploh še imate?« je drhte, prizadeto spraševala oba fantiča, ki sta na cesti čedno napravljena, v svetlo modrih kratkih hlačkah in belih srajčkah poskakovala okrog nje. »Bolje bi bilo, da jih sploh ne bi imeli. Dajte jih raje kam na deželo,« jima je tako proseče govorila, da sta se ji za hip začudeno zazrla navzgor v obraz. — Kaj pa te toliko skrbita ti dve kuri?

»Saj jima ni nič hudega,« ji je brezskrbno, lahkotno rekel Mihael in pri tem zamahnil z roko.

»Oh, taki revici sta!« je tiše, mehko odvrnila in tista neomajna odločnost se ji je trpko zajedla okrog stisnjenih usten. Mrzlo ji je zažarelo v svetlih očescih. Njen mesnati, napeti obraz je sovražno otrdel, da je bil videti skoraj fanatično zaverovan.

»Če mislite imeti lep vrt, potem dajte kure stran,« je spet začejala. Dečka pa je nista več poslušala. Skakljala sta okrog in se pojala, lovila sta sonce in pomlad. —

Tako je v nedeljskih popoldnevih prihajala Agata, vlačila putkam v svojih mrežah in zavojih vrečke krušnih drobtin in neznanske šope trav. »Da bodo imele revice vsaj nekaj zelenega za pod zob,« je govorila. Tako je prihajala in srečna objemala fantiča, ki sta ji vselej z radostnim vzklikom planila nasproti in jo z glavicama v njenem

naročju objemala, jo poljubčkala in se pustila božati in sliniti in tako nerodno trepljati po hrbtih. Vlekla ju je na sprehode v Tivoli in na igrišče ob jezeru. šli so k njej v ozko in visoko sobo, natrpano s kovčki in omarami, v stanovanje, kjer je zdaj služila. Tam jima je pokazala svojega Tejčka, majhno kotalkajočo se stvarco, ki je venomer vreščala in se drla. V prostorni in svetli kuhinji si ga je s slinčkom okrog vratu posadila v naročje in ga pitala. Z robcem ga je zdaj pa zdaj trdo obrisala po obrazu, zamazanem od solz, in vsega popackanega s tisto belo kepastjo sluzjo, ki jo je pljuval okrog sebe, ko mu je le zrinila zvrhano žlico skozi stisnjena, našobljena usteca, ki so se srdito upirala. Sedeli so tam, v tej svetli in novi, bleščeči kuhinji, tako drugačni od njihove, gledali, kako se Teja, njen Tejček, pobira in spet caplja po vseh štirih, se mu smejali in potem spet zamišljeno z rokami na kolenih tiho obtičali, ne da bi se upali ganiti. Molčali so. Fantiča sta se kradoma in radovedno ozirala po tej čudni, veliki in novi kuhinji, ki se je bahavo in mrzlo svetila in v kateri je bilo vse tako čisto in nenaravno. Tu ni bilo tiste domače, tople lesene mize in nizkega opečnatega štedilnika. V oči ju je bodel beli polivinil z modrimi črtami, blišč kroma in emajla ju je begal in navdajal s tesnobo. Še Agata je bila v tistem belem predpasniku nekako drugačna, tuja in nepristopna. Navadni okrogli krožniki, kričeči lonci in motne aluminijaste žlice in vilice so jima vzbujali odpor, ko sta bila navajena plemenitega starotrškega srebra in čudovito oblikovanega ornamenta na robovih krožnikov. Tu je bilo vse praktično, sodobno, počiščeno, prepleskano, spolirano in bleščeče. Vedno si se bal, da ne bi česa umazal, se česa dotaknil, nisi smel drobiti kruha po tleh in hoditi si moral po krpah. Tudi tista okrogla bela luč na stropu je sodila sem in je bila tako drugačna od njihove, ki jim je — pokrita z belim, motno prozornim klobukom, okroglim in ploskim kot krožnik — svetila nizko nad glavami, da je kuhinja v tistih zaspanih večerih prijazno zažarela. Mrzla je bila svetloba v tej kuhinji, sovražna belina omare in polic, pedanten red in praznота sta te hotela zadušiti. In Agata ni mogla pregnati vsega tega, čeprav se je neznansko trudila. »Poglejta,« je vzklikala, žareča v obraz, »poglejta, kakšen krasen umivalnik!« In jima je kazala tisti nestvor iz belega emajla. »In te police,« je govorila kar naprej, kot bi ju hotela na vse kriplje prepričati, kako zadovoljno in srečno se počuti v tej kuhinji. »poglejta te police,« ju je vzpodbujala in jih hitela odpirat, da so se prikazale urejene, bele bleščeče vrste krožnikov in skodelic. »Kaj ni čudovito?« ju je hotela ogreti in navdušiti. Mihael in Falk pa sta jo samo začudeno gledala in malodušno, spravljlivo kimala. »Čakajta,« je zdaj skrivnostno rekla.

»Pojdita z mano.« In ko so oprezujoč in kradoma šli po predsobi, po tistem sivem tekaču z rdečimi robovi, je na desni odprla srednja od treh svetlo rjavih vrat iz jesenovega lesa in jima pošepetala: »Poglejta, tole je gospodova soba!« Tako hitro jo je spet prestrašeno zaprla, da sta videla le nizko pisalno mizo, polno razmetanih knjig in papirjev, in celo galerijo sličic v pravokotnih okvirčkih, ki so vzbujali videz, da so stene luknjaste, kot bi jih bil kdo za šalo izrezoval.

Ta pogled se je Mihaelu globoko vtisnil v spomin. Kasneje, ko je o tem premišljeval, se mu je zdelo, da je prihajal iz tiste sobe slaboten, vendar oster in izrazit nadih bolnega, razrvanega duha. Prešinjajoča in silna obupanost je vela od tistih prerešetanih sten in nagrmadene, vzpenjajoče se zmešnjave na mizi; bilo je kot brezglav beg pred duščno vklenjenostjo.

V tem stanovanju sta fantiča tudi prvokrat videla velikega, črnega volčjaka, ki ga je Agata klicala Nero. To je bila ogromna, sloka žival s svetlečo se dlako, z divjimi očmi, ki so se zdele zelene. Bil pa je pes za čudo krotak in potrpežljiv, kadar se je z njim igral nebogljenei Tejček, ga jahal in mu šel s prstki v oči. Brez renčanja je tudi pustil, da sta ga Mihael in Falk plaho pobožala. Agate se je bal, nanjo ni bil navezan tako kot na Tejo, s katerim ga je družilo iskreno in potrpežljivo prijateljstvo. Agata mu je metala kosti in ga ponoči vodila po cestah, ko je lajal in skakal in ni dal miru, dokler ni že vsem presedal in se je morala odpraviti z njim na sprehod, »da bo že enkrat mir«. Agata je na njem izživljala svojo strast po ukazovanju in po svoje ga je imela rada. Čeprav jo je s temi večnimi nočnimi izleti spravljaj v jezo in godrnjanje in čeprav jo je dražil in besnil, ko je na ulici silil v svojo stran, da jo je kar zanašalo. — Ta ostarela žena, ki je vse življenje služila svoj kruh po družinah, je pač imela srce za otroke in živali; z njimi je čutila.

In Nero, ki ga vendarle ni tolikokrat videl, je Mihaelu ostal enako živo v spominu kot tisti pogled v »gospodovo sobo«. Nekako v zvezi je bil s tisto sobo: privid o lajajočem in divjem črnem psu, ki se zaganja v dolgi, elegantnih skokih in režeč kaže bliskajočo belino zob, a je vendar tako krotak in mil kot z družinske slike, se mu je stapljal, prepletal in mešal z razbitimi, ranjenimi stenami in besnim kaosom na mizi. Bilo je v tem psu nekaj prvinskega, divjega in neukrotljivega, navzlic njegovi zunanji krotkosti in domačnosti. In to mu je izdajalsko migljalo v očeh, otožnih in preganjanjih. Tam so se pobliskavale iskre prastare sle po prostrani in širni divjini. Kot bi mu iz temnih zenic v svetlem slapu nenehoma lil pekoč bengalski ogenj. Te zenice s tistim zelenkastim sijem so pravzaprav spominjale Mihaela na »gospodovo

sobo«. Kadarkoli so se brezizrazno zazrle vanj, se je v njem enako zganilo in začutil je muko otopelosti, nepremakljive in brezčutne, kot je gora, pod vznožjem katere stojiš. To ga je tako osupilo, pretreslo, da je ostalo v njem, globoko zakopano, in se je tega šele po dvanajstih letih v resnici zavedel.

(Odlomek iz romana)

IZBOR IZ SODOBNE NEMŠKE POEZIJE

Günter Eich

NOČ V KASARNI

Smolnato črna noč, odprte veke sredi sna
in škornji, ki donijo po hodnikih,
odmevajoč v samotnih izbicah srca,
kjer žalost tone v ostrih krikih.

kjer vonji znoja in zatohlih skrinj
nad pajčevino čutov kot plesnoba žde.
Noč temnega sna, o, potopiti se ti do globin,
kjer zastreš z vekami vse, ki molče.

PROTI ČETRTE URI POPOLDNE

Pogled skozi okno. Od vsega, kar uzre oko,
cenim le noč in stvarniško bližino,
ki mi, lahko zrušljiva, še poji telo,
prepletajoč se z mržnjo in toplino.

O, mar bi moglo dlje trpeti!
Vi: to, kar je telo in temna sla;
vi, ki ste bili prej spočeti
kakor postave mrtvega sveta.

V zraku vršeča ptičja krila,
list, ki teko v njem komaj vidne žile,
grozdje, ki se bo vanj jesen spustila,
preden ga bodo roke izcedile.